

Juryrapport gouden Rachel Carsonpenning 2006

De jury is gevraagd de beste kandidaat voor te dragen voor de gouden Rachel Carsonpenning. Het is de hoogste onderscheiding van de Vereniging voor Milieuprofessionals. Ontvangers van deze onderscheiding zijn "... collega's die onbetwist en breed worden gerekend tot de grootsten uit het milieuvak: zij die, als de naamgeefster van deze onderscheiding, door hun grensverleggende ideeën of daden betekenis hebben gehad en tot voorbeeld hebben gediend van velen". Zestien personen waren genomineerd voor de gouden Rachel Carsonpenning en hebben die nominatie ook aanvaard. Naar het oordeel van de jury komt op grond van deze omschrijving de gouden Rachel Carsonpenning 2006 de heer Wouter van Dieren toe.

Bij haar interpretatie van de VVM-criteria heeft de jury zich in de eerste plaats laten leiden door het gegeven dat het hier een oeuvreprijs betreft. Per definitie wordt die toegekend aan iemand waarvan zijn of haar levenswerk als min of meer voltooid mag worden beschouwd. Dat gold niet voor alle kandidaten. Wél voor Van Dieren, die eerder dit jaar afscheid heeft genomen. Afscheid van de frontlijn misschien; van iemand als Van Dieren kan men zich moeilijk voorstellen dat hij ooit geheel en definitief zal terugtreden.

De jury rekent Van Dieren tot de grootsten uit het milieuvak. Zijn staat van dienst is omvangrijk en indrukwekkend. Nadat hij in de jaren zestig van de vorige eeuw zijn opleiding als sociaal psycholoog aan de Universiteit van Amsterdam en als communicator aan de Columbia University in New York had voltooid, begon Van Dieren zijn loopbaan als wetenschapsjournalist bij televisiestations en tijdschriften. Met zijn bijdragen op milieugebied kwam hij in de frontlijn van het milieudenken te staan.

Terugziend op zijn glansrijke carrière weten we dat Van Dieren mede-grondlegger is geweest van het ontwakende milieubewustzijn. Dat in Nederland, en in de wereld. Voorbeeld van dit laatste is de activiteit waarvan we Wouter van Dieren wellicht het best kennen. Begin jaren zeventig werkte hij als publiciteitscoördinator mee aan de totstandkoming van het invloedrijke rapport van de Club van Rome: "Limits to growth". Sinds 1990 is Wouter van Dieren actief lid van de Club van Rome. In diezelfde beginperiode van het milieubewustzijn was Wouter van Dieren binnen Nederland actief als initiatiefnemer voor oprichting van een Stichting voor de Raad voor de Milieudéfense, naar het voorbeeld van het Environmental Defense Fund, waarmee hij in de Verenigde Staten had kennisgemaakt. Uit deze Raad, die vooral bestond uit geleerden en hoge ambtenaren, is kort daarna de Vereniging voor Milieudéfense ontstaan. In dezelfde geest richtte Van Dieren in 1972 de Stichting voor Toegepaste Ecologie op, die in 1985 werd omgezet in het Amsterdamse Instituut voor Milieu- en Systeemanalyse, IMSA (nu IMSA Amsterdam), waarvoor hij sindsdien actief is geweest als directeur. Ook was hij in 1979 mede-oprichter van het Centrum voor Energiebesparing en schone technologie, CE, in Delft. Niet meer dan een kleine greep uit het werk van Van Dieren, dat vele nationale en internationale adviseurschappen en docentschappen heeft omvat en nog omvat. Geïnteresseerden verwijst de jury graag naar het CV van Van Dieren, dat, zoals bijna al zijn werk, gemakkelijk beschikbaar is via het internet.

Belangrijker dan een grote staat van dienst vond de jury echter de impact van het werk van de kandidaten: "... zij die, als de naamgeefster van deze onderscheiding, door hun

grensverleggende ideeën of daden betekenis hebben gehad". De ideeën van Van Dieren hebben grenzen doen verschuiven; zijn werk is van grote betekenis gebleken. Wouter van Dieren is een leven lang animator geweest. Een onafhankelijke denker en doener in het nationale en internationale milieuland die met zijn creatieve denkbeelden vastgeroeste standpunten loswrikte en zo grenzen verlegde. Een leven lang wist hij de onderwerpen landbouw, energie en natuurbeheer maatschappelijk en politiek te agenderen. Een van zijn belangrijkste werken is de publicatie van zijn rapport aan de Club van Rome in 1995: "Het milieu telt ook mee", dat ook in het Engels en Duits is uitgegeven. Zijn fundamentele kritiek op het concept van economische groei als maat der dingen in het maatschappelijk handelen heeft veel bijval gevonden. Daarnaast bevocht hij de vrijhandel, die hij beschouwde als gevaarlijk: individuele hebzucht en egoïsme zijn in zijn ogen de oorzaak dat mensen elkaar naar het leven staan. Hij is een gepassioneerde bepleiter van duurzame landbouw. Met zijn kritiek op het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen bleef hij dicht bij het gedachtegoed van Rachel Carson. Zijn gloedvolle betogen onderbouwde hij met feiten en logica. Zijn werk dwong respect af bij politiek en bedrijfsleven. Een leven lang heeft Wouter van Dieren het milieudebat tot nadenken aangezet met zijn inspirerende toespraken, artikelen en columns, die een zeer groot publiek bereikten.

Maar de impact van het werk van Van Dieren kwam niet zozeer voort uit zijn analyses van milieuproblemen. Van veel groter belang was dat hij zijn rollen als journalist, actievoerder, adviseur, facilitator, onderzoeker, stoker/animator, politicus, goed wist af te wisselen en te combineren. Hierdoor en door zijn betrokkenheid bij zoveel uiteenlopende milieuthema's is de maatschappelijke invloed van Wouter van Dieren groot. Hij hielp milieuvraagstukken te onderkennen en op te lossen vanuit een breed perspectief en met een integrale benadering. Door zijn contacten met en vooral door zijn gezaghebbende invloed op een verscheidenheid van actoren in milieuland wist hij belangrijke stakeholders aan één tafel te krijgen en beweging te krijgen in vastgelopen standpunten. Voor problemen zijn oplossingen gevonden die zonder hem wellicht niet of pas veel later zouden zijn gevonden.

Minstens even zwaar heeft voor de jury het criterium gewogen dat de ontvangers van de onderscheiding "... tot voorbeeld hebben gediend van velen". De jury is van mening dat de grootheid van Wouter van Dieren vooral hierin bestaat dat hij, in de voetsporen van Rachel Carson, door zijn persoon en werk een voorbeeld en bron van inspiratie voor velen is geweest. Voor velen was en is hij de vader van de milieubeweging in Nederland - een titel die hij graag lijkt te aanvaarden. Voor anderen zijn zijn kritisch-uitdagende opstelling en zijn ondogmatische, onafhankelijke en onmiskenbaar eigenzinnige opstelling in het milieudebat reden voor aanstoot. In haar voordracht heeft de jury Wouter van Dieren zonder schroom "een der grootsten uit het milieuvak" genoemd. De toevoeging "onbetwist" heeft zij echter met een glimlach genegeerd. Het zou de persoon van Van Dieren onrecht doen te stellen dat hij onomstreden zou zijn. Kan men zich niet makkelijk indenken hoezeer Van Dieren zelf zou kunnen betogen dat goede ideeën worden gekenmerkt door de weerstand die ze oproepen?

Met groot respect heeft de jury Wouter van Dieren voorgedragen als ontvanger van de gouden Rachel Carsonpenning 2006, als eerbetoen aan een collega die 35 jaar lang leider, inspirator en voorbeeld is geweest.